
SERİ

B

CİLT

52

SAYI

1

2002

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

DERGİSİ

F.1

TÜRKİYE'NİN ANIT MEŞELERİ VE YENİ BİR ANIT MEŞE (ÇEÇE SULTAN MEŞESİ)

Ar. Gör. Ali KAVGACI¹⁾

Kısa Özet

Türkiye'de bugüne kadar birçok anıt meşe ağacının tespiti yapılmış ve literatüre kazandırılmıştır. Sinop ili Gerze ilçesine bağlı Yenikent beldesinde bulunan meşe de (Çeçe Sultan Meşesi) görkemli yapısının yanında, taşıdığı folklorik ve tarihsel özellikleri nedeniyle anıtsal nitelik taşımaktadır. Ayrıca Çeçe Sultan Meşesi *Quercus petraea* subsp. *iberica* taksonunda tespiti yapılan ilk anıt meşedir.

Anahtar Kelimeler: Anıt ağaç, Türkiye'nin anıt meşeleri, Çeçe Sultan Meşesi

THE MONUMENTAL OAKS OF TURKEY AND A NEW MONUMENTAL OAK (ÇEÇE SULTAN OAK)

Abstract

In Turkey, a lot of oak trees have been defined as monumental trees and already published. In addition to magnificent dimensions, the oak tree (Çeçe Sultan Oak) which is located in Gerze - Sinop has many cultural and historical characteristics. Because of these, Çeçe Sultan Oak shows monumental tree properties. Furthermore, Çeçe Sultan Oak is the first tree defined as a monumental tree in *Quercus petraea* subsp. *iberica* taxa.

Keywords: Monumental tree, The monumental oaks of Turkey, Çeçe Sultan Oak

1. GİRİŞ

Bitkiler dünyası içinde en uzun ömürlü canlılar ağaçlardır. Yaşadıkları uzun yıllar boyunca (bazen 1000- 2000 yıl) yüzlerce hatırayı anı defterlerine sığdıran ağaçlar, zamanla buldukları yörenin folklorünün bir parçası haline de gelebilirler. Tarih boyunca ağaçlar, kimi zaman bir uygarlığın totemi olmuşlar, kimi zaman bir kralın mezarını şekillendirmişler, kiminde bir savaşın en önemli silahı ve bazen de bir ülkenin bağımsızlık simgesi olan bayrağında bir sembol haline gelmişlerdir (ASAN 1987).

¹⁾ İ.Ü. Orman Fakültesi Silvikültür Anabilim Dalı

Özellikle Sanayi Devriminden sonra endüstrileşmenin hızlanması ve insanın doğal kaynaklar, özellikle de ormanlar üzerindeki baskısı, onların doğal ömürlerini tamamlamalarına izin vermemiştir. Bu nedenle çok yaşlı ağaçlara ya ormanların derinliklerinde saklı kalmış bir şekilde, ya bir köy mezarlığında (BOYDAK 1988), ya da bir kahve kapısında rastlanır olmuştur. Günümüzde ormanlar üzerindeki tahribat tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Bunun sonucu olarak da doğadaki çeşitlilik azalmış (IŞIK 1996) ve insan yaşamı da tehlike altına girmiştir. Bu sebeptendir ki, son yıllarda artan doğa ve çevre bilinci anıt orman ve anıt ağaçlara özel bir ilgi ve sempatinin doğmasına neden olmuştur. Günümüzde bir çok ülkede anıt orman ve anıt ağaçlarla ilgili olarak yasalar çıkartılmış ve programlar oluşturulmuştur. Örneğin Danimarka'da çevre bakanlığı tarafından tarihi değeri olan ormanlar için amenejman sistemleri geliştirilmiştir (KOCH;1998). Ülkemizde de son elli yıl içinde bu konuya ilgi artmış, bilim adamları da konuyla ilgili bir çok çalışma yapmışlardır (ASAN 1987, ASAN 1992, ASAN 1993, ASAN 1998, BOYDAK ve ASAN 1993, 1995, BOYDAK 1988, KANTARCI 1984, ŞENGÖNÜL ve Ark. 1996, YALTIRIK ve Ark.1994, GENÇ ve GÜNER 1999, GÜLERSOY 1984, AKSOY ve ANŞIN 1998, ASLANBOĞA ve Ark. 1993, GÜL ve Ark. 1998). Bu çalışmalardan bazılarında özellikle anıt ormanların biyogenetik rezerv alanları olarak ayrılmaları öngörülmüştür (BOYDAK 1988, MAKİNECİ 1998).

Yaş, çap ve boy itibariyle kendi türünün alışılmış ölçüleri üzerinde boyutlara sahip olan, yöre folkloründe, kültür ve tarihinde özel yeri bulunan, geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında iletişim sağlayabilecek uzunlukta doğal ömre sahip olan ağaçlar anıt ağaç olarak tanımlanmaktadır (ASAN 1992). Tanımdan da anlaşılacağı üzere; yaş, çap, boy ve tarihi, kültürel ve folklorik özellikler bir ağacın anıt ağaç olarak saptanmasında en önemli kriterlerdir. Fakat bu nitelikler içinde tarihi, kültürel ve folklorik özellikler ayrı bir yer tutmakta ve belki de bir ağacın anıt ağaç olarak tescilinde en önemli koşulu oluşturmaktadır.

Büyük (çap, boy) ve yaşlı ağaçlar insanlar üzerinde manevi, bilimsel ve estetik etkilere sahiptirler. Fakat bunlardan hiç biri bir ağacı tarihi ve folklorik yapmaz. Ağaca tarihi ve folklorik nitelik kazandıran, insanlarla veya olaylarla olan direkt ilişkisidir. Tarih tekrar etmeyecektir. Bu nedenle tarihi ve folklorik nitelik taşıyan ağaçlar, yaş ve büyüklükleri hesaba katılmaksızın eşsiz bir değere sahiptirler. Böyle bir ağaç yaş ve büyüklük bakımından da anıt özelliği gösterdiğinde daha değerli hale gelir. Bu nedenledir ki, tarihi ve folklorik nitelik taşıyan ağaçlar kültürel birer mirastırlar (STERNBERG 2000). Şüphesiz ki, ormanın derinliklerinde bulunan büyük ve yaşlı bir ağaçla, Anadolu da bir köy meydanı veya kahve kapısında bulunan ve yıllarca insanların sevinç ve üzüntülerine ortak olan bir ağacın ifade ettiği anlam, folklorik açıdan aynı olmayacaktır.

Anıt ağaçların korunması, hem ağacın yararı için, hem de insan sağlığı için önemlidir. O nedenle bu durum ağaç etrafında yapılacak olan insan eylemlerinin sınırlandırılmasını gerektirir. Eğer böyle bir ağaç ölmüşse veya zorunluluktan dolayı kesilmesi gerekiyorsa, bu ağaçtan; bilimsel bir malzeme olarak veya uygun bir şekilde korunarak sergilenmesi şeklinde yararlanılabilir. Anıt ağaçlar yaşarlarken veya öldükten sonra uygun bir şekilde yönetilmezse ikinci bir şans asla olmayacaktır (STERNBERG 2000).

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı, bulunduğu yörenin en yaşlı ağacı olan, yöre folkloründe önemli bir yeri olup, mezarlık kenarında bulunması nedeniyle yıllardır ayakta kalabilen "Çeçe Sultan Meşesini" literatüre kazandırma ihtiyacı duyulmuştur. Ayrıca yöre sakinlerinden elde edilen bilgilere göre, yol kenarında bulunan ağacı, belediyenin yol genişletmek amacıyla kesme isteğinde oluşu da bu çalışmayı bir an önce gerçekleştirme gereğini hissettirmiştir.

Tablo 1: Ülkemizde Bugüne Kadar Saptanmış Anıt Meşeler (ASAN 1998, DALGIÇ ve YALTIRIK 1999, GENÇ ve GÜNER 1999, TATLI ve ark. 2000'den uyarlanarak)

Ağaç Türü	1.3 m deki çevre (cm)	Çap (1.3m) (cm)	Boy (m)	Tahmini Yaş (yıl)	Tespit Eden	Yöre
<i>Q. robur</i>	5.05	1.60		1300-1400	Secerli	Hatay (Bedirge)
<i>Q. hartwissiana</i>	5.87	1.87	35	200+yıl	Aksoy	Yenice
<i>Q. vulcanica</i>	5.02	1.60	25-30		Yaltırık	Isparta-Eğridir Yukarı-Gökdere
<i>Q. macrolepis</i>	4.71	1.50	25	500	Yaltırık	Uşak-Sivaslı Kureyş Köyü
<i>Q. robur</i>	10.99	3.50	14	500	Yaltırık	İstanbul Yıldız parkı
<i>Q. infectoria</i>	5.02	1.60	17	300	Arslanboğa ve ark.	İzmit - Tire
<i>Q. robur</i>	5.61		24.10		Er	Bursa
"	4.77		24.70			
"	4.42		12.70			
"	5.05		17.75			
"	5.49		10.50			
"	5.98		26.75			
"	5.95		21.75			
<i>Q. robur</i>	6.47	2.07	36		Ertaş	Kırklareli-Demirköy Longos ormanları
<i>Q. robur</i>	7.10	2.26	14	800	Kantay ve Aksoy	Düzce - Konuralp
<i>Q. hartwissiana</i>	3.55	1.13	19	300	Gül ve ark.	Trabzon-Şalpazarı Kabasakal Köyü
<i>Q. robur</i>	3.60	1.11	17.6		Akduran, Akardaş Ve Gürsoy	Üsküdar
"	3.76	1.19				
"	5.10	1.62				
"	4.50	1.43				
"	4.40	1.40				
"	4.10	1.30				
<i>Q. frainetto</i>	3.55	1.13	24.0			
<i>Q. robur</i>	6.00	1.91	24.0		Yaltırık, Asan Ve Uzun	Bursa-Nilüfer Alaaddinbey Bursa-Nilüfer Tahtalı Bursa-Nilüfer Tahtalı Bursa-Nilüfer Armutköy Mez İstanbul-Orman Fakültesi
"	5.80	1.84	21.5			
"	5.83	1.85	22.0			
"	8.80	2.80	24.5			
"	6.10	1.94	12.5			
<i>Q. robur</i>	8.70	2.78	20.0	950- 1000	Asan	Bolu -Saççılar Köyü
<i>Q. pubescens</i>	3.15	1.00	18	120	Dalgiç, Yaltırık	Edirne
"	3.38	1.08	20	120		
<i>Q. robur</i>	7.53	2.39	50	750		
"	4.60	1.47	18	250		
"			15	400		
"	3.60	1.15	15	200		
<i>Q. cerris</i>	4.48	1.43	15	200		
<i>Q. infectoria</i>	2.25	0.71	15	200		
<i>Q. ithaburensis</i>	3.83	1.22	18	200		
"						
<i>Q. trojana</i>	3.47	1.12	25	150	Dalgiç, Yaltırık	Eceabat
"	3.50	1.11	20	150		
<i>Q. cerris</i>	6.20	1.97	27	550	Tatlı ve Ark.	Kütahya
"	6.00	1.91	21	600		

"		1.91	15	500		
"	4.50	1.43	20	450		
"	3.40	1.08	18	350		
"	3.80	1.21	37	400		
"	4.70	1.30	15	450		
"	7.00	2.22	21	800		
<i>Q. coccifera</i>	3.70	1.17	13.5	340	Güner, Güngör	Afyon-Dazkırı, Kızılören köyü
<i>Q. coccifera</i>	2.87	0.91	16.5	290		Afyon-Dazkırı, Kızılören köyü
<i>Q. coccifera</i>	2.43	0.77	11	220		Afyon-Dazkırı, Kızılören köyü
<i>Q. cerris</i>	3.84	1.22	14	550		Afyon-Sandıklı-Akharım
<i>Q. robur</i>			32	420	Genç ve ark.	Isparta-Yakaören
<i>Q. robur</i>	4.10	1.30	14	325		Isparta-Yakaören
<i>Q. vulcanica</i>	4.04	1.29	33.5	365		Isparta-Egirdir
<i>Q. coccifera</i>	2.20	0.70	8.50	200		Isparta-Çobanisa
<i>Q. vulcanica</i>	4.30	1.37	14		Güner, Gülcü	Isparta-Yanişarbademli
<i>Q. vulcanica</i>	3.65	1.16	12		Güner, Kılıç	Isparta-Yenişarbademli
<i>Q. coccifera</i>	2.34	0.74	19.5	215		Isparta-Atabey
<i>Q. coccifera</i>	2.00	0.64	13.5	185	Genç, Güner	Isparta-Atabey

2. TÜRKİYE'DE SAPTANAN ANIT MEŞELER

Anıt ağaçlara ilişkin çalışmalara bakıldığında meşe cinsine ait bir çok ağacın anıt ağaç olarak tespit edildiği görülmektedir. Ancak ülkemizde bu güne kadar anıt ağaçlara ilişkin kapsamlı bir envanter çalışması olmadığı için, anıt meşelerin ülkemizdeki varlığı da tam olarak bilinmemektedir. Yapılacak böyle bir envanter çalışması ile kimi mezarlık, cami, türbe ve diğer mistik mekanlarda bir çok anıt ağaç ve dolayısıyla görkemli anıt meşe bireylerinin tespit edilebileceği kuşkusuzdur (ASAN 1998).

Türkiye'de bugüne kadar saptanmış anıtsal nitelikli meşelerin bir derlemesinin ve değerlendirilmesinin yapıldığı çalışma ASAN (1998) tarafından gerçekleştirilmiştir (Tablo 1). ASAN'ın yapmış olduğu bu çalışmadan sonra da anıt ağaçlarla ilgili çalışmalar yapılmış ve bir çok anıt meşe bireyine rastlanılmıştır (DALGIÇ ve YALTIRIK 1999, TATLI ve Ark. 2000) (Tablo 1). Anıt meşelere ilişkin oluşturmuş olduğumuz Tablo 1 haricinde MAKİNECİ (1998), Bodrum'un Girel köyünde saptadığı ve ülkemiz için endemik bir tür olan *Quercus aucheri* Jaub. and Spach anıt meşçeresinde çap ve boy itibarıyla en uzun ve en çaplı bireyin 115 cm çapa ve 14 m boya sahip olduğunu bildirmektedir. Ülkemizdeki meşeler içinde en kalın çap, YALTIRIK (1994) tarafından tespiti yapılan, Yıldız Parkındaki meşedir (*Q. robur*). Fakat ASAN (1998) bu meşenin 1,5 m yükseklikten itibaren çatal gövde formuna sahip olması nedeniyle görkem bakımından Bursa - Nilüfer Armutköy mezarlığındaki meşeden geri olduğunu bildirmektedir. Buna göre hem tek bir gövde olması ve hem de üzerinde anormal patolojik şişkinlik ve kanser urlarının bulunmaması nedeniyle, meşeler arasında en kalın çap (2, 78 m), Bolu ili Saçlılar köyünde belirlenen meşeye aittir (ASAN 1992).

3. ÇEÇE SULTAN MEŞESİ

Çeçe Sultan Meşesi; Sinop ili Gerze ilçesine bağlı Yeni Kent beldesinin, Çeçe Sultan Mahallesinde, Karadeniz'e bakan yamaç üzerinde deniz seviyesinden 410 m yükseklikte bulunmaktadır. Ağaç, mahallenin ortasından geçen yol ile mahalle mezarlığının arasında yer

almaktadır (Şekil 1) . Şüphesiz ki bu yaşlı ağacın günümüze kadar ayakta kalabilmesinde en önemli neden, eski mezarlığın kenarında bulunmasıdır. Çeçe Sultan Meşesi'nin batı tarafında, ağaca yaklaşık 7-8 m uzaklıkta bir adet soku (taş dibek) da bulunmaktadır. Mahalle sakinleri daha önceleri bu taşın yanında birkaç tane daha sokunun bulunduğunu ve mahalle kadınlarının burada toplu olarak buğdaylarını dövdüklerini bildirmektedir.

Karadenize bakan yamaçlar üzerinde bulunan Çeçe Sultan Mahallesi ve civarında uzun zamanlardan beri insanların yerleşmiş olması, ormanlar üzerindeki olumsuz etkileri artırmıştır. Tarla açma ve hayvan otlatma gibi çeşitli antropojen etkiler nedeniyle ormanlar tahrip edilmiştir. Belki de bir zamanlar ormanlarla kaplı bu alanlarda bugün orman kalıntılarını ancak küçük meşçere parçaları halinde veya tarla sınırlarında görmek mümkündür.

Çeçe Sultan Mahallesi, adını anıt ağacın yaklaşık bir kilometre yukarısında bulunan Çeçe Sultan Türbesinden almaktadır. Mahalle sakinlerinin bildirdiğine göre Çeçe Sultan, Hz. Muhammet'in soyundan olup, İran – Horasan erenlerindedir. Söylentiye göre Çeçe Sultan, 1000 – 1100'lü yıllarda İslamiyet'i yaymak amacıyla 70 kişiyle birlikte buraya gelmiş, yerleşmiş ve vefat etmiştir.

Şekil 1: Çeçe Sultan Meşesine ait genel görünüm.

Çeçe Sultan Meşesi yol kenarında olmasına rağmen, halen canlı ve gür yapısını korumaktadır. Ağaçta herhangi bir mantar ve böcek zararı bulunmamaktadır. Ayrıca ağacın toprakla birleştiği yerin (kök boğazının) kuzey kısmında 40 cm genişliğinde ve 10 cm derinliğinde bir de kovuk bulunmaktadır. Ağaç mezarlık kenarında olduğundan, mezarlığı çevreleyen çit ağaçta son bulmakta ve ağaç üzerinde dikenli tellerin sabitlendiği çiviler yer almaktadır (Şekil 2).

Çeçe Sultan Meşesi bu güne kadar *Q. petraea* subsp. *iberica* taksonunda Türkiye’de tespiti yapılan ilk anıt meşedir (Tablo 2).

Tablo 2: Çeçe Sultan Meşesine Ait Özellikler (Denizden yükseklik: 410 m - Eğim: % 20)

Ağaç Türü	Dip Çevre (cm)	1.3 m deki çevre (cm)	1.3 m deki çap (cm)	Boy (m)	Son 15 cm deki yıllık halka sayısı (Adet)	Tahmini yaş (Yıl)	Tepe İz Düşümü (m)			
							K	G	D	B
<i>Q. petraea</i> subsp. <i>iberica</i>	8.03	5.03	1.60	24	103	400-500	9.0	9.2	6.5	10.7

Anıt ağaca ilişkin yaş tahmini yapılırken ülkemizde daha önceleri tespit edilmiş anıt ağaçların tahmini yaşlarına göre hareket edilmiş ve yaklaşık bir yaş aralığı saptanmıştır. Yaş tahmininin üst sınırı, son 15 cm’deki yıllık halka sayısından hareket edilerek belirlenmiştir.

Şekil 2: Çeçe Sultan Meşesine ait yakın görünüm.

4. SONUÇ

Ülkemizde bugüne kadar bir çok anıt ağacın tespiti yapılmış, konuyla ilgili olarak yasal düzenlemeler (YALTIRIK 1999) ve programlar oluşturulmuştur. Anıt ağaçlar yasalarla koruma altına alınmasına rağmen, bir çok yerde ya yanlış uygulamalar olmakta ya da uygulamada yetersiz kalmaktadır. Örneğin, ağaca ait özelliklerin bulunduğu tanıtım tahtalarının ağaca çivilenmesi veya insanların grup veya birey olarak ağacı ziyaret etmek için kök boğazına kadar yaklaşması ve ağaca fiziksel müdahalelerle zarar vermesi gibi yanlış rekreasyonel faydalanmalar bunlara örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla, anıt ağaçların tescilinden sonra onların korunması ve bakımı en önemli konuyu oluşturmaktadır. Bu amaçla, DİRİK (1996)'in kent ağaçları için oluşturulmasını önerdiği bir yönetim planı, anıt ağaçların bakımı, korunması, bilimsel, kültürel ve turistik kullanımını açısından da düşünülebilir ve bir anıt ağaç yönetim planı tüm ülke bazında veya bölgesel bazda oluşturulabilir.

Anıt ağaç tanımından da anlaşılacağı üzere, anıt ağaçlar geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe bağlantı kurarlar ve birer kültürel mirastırlar. Dolayısıyla, bu olağanüstü değerlerin gelecek kuşaklara ulaşması biz insanların önemli görevlerindedir. Koruma, öncelikle Türkiye gibi ülkelerde salt yasalarla gerçekleştirilebilecek bir olay değildir. Gerçek koruma özellikle kırsal bölgeler için yöre insanların katılımını da gerektirir. Bu bağlamda yöre insanlarına anıt ağaç kavramı ve önemi iyice kavratılmalıdır.

Çeçe Sultan mahallesi, yapısında barındırdığı türbe nedeniyle turistik bir değer taşımaktadır. Tüm dünyada doğal alanlardaki kültür ve eğitim turizmine yönelik açık hava rekreasyon talebi artmaktadır. Bu doğrultuda anıt ağacın tespitinden sonra da Gerze ve çevresiyle ilgili düzenlenecek tanıtım broşürlerinde ve haritalarında anıt ağaca da yer verilmesi, anıt ağaç ve çevresinin kültür turlarına dahil edilmesi buranın da turistik bir uğrak alanı olmasını sağlayacaktır. Bu şekilde turizm açısından değerlendirilecek olan bölgede, yöreye gelecek olan gruplara rehberlik görevinin yöre insanlarına verilmesi ve onlara konuyla ilgili eğitim olanakları sunulması yararlı olacaktır. Buna ek olarak yöredeki insanların yaptıkları el işlemlerini ve yetiştirdikleri tarımsal ürünleri turistlere pazarlamaları şeklinde oluşturulacak bir eko-turizm etkinliği sayesinde, yöre insanı hem kendi kültürel değerlerini daha iyi tanıyacak, hem de bu değerlerin korunmasına aktif katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda elde ettiği gelire yaşam standardı da yükselecektir (KUVAN 1992).

Yöre halkının bildirdiğine göre belediyenin ağacın kenarında bulunduğu yolu genişletmek istediği ve bu amaçla ağacı da kesme niyetinde olduğu anlaşılmaktadır. Eğer yol genişletilecekse, çalışmanın ağaca zarar vermeden gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yolu genişletilmesi için gerekli olan alan yolun diğer tarafında da bulunan mezarlık alanından temin edilebileceği gibi, yapılacak kazı ve dolduru çalışmalarında GREY, DENEKE (1992) ve ÜRGENÇ (1998)'in belirttiği esaslara göre hareket edilmelidir.

Ağacın kök boğazındaki kovukta da yine GREY, DENEKE (1992) ve ÜRGENÇ (1998)'e göre bir çalışma yapılabilir. Buna göre kovuk su tutmayacak bir şekilde iyice temizlenmeli ve daha sonra bütün odun kısmı sterilize edilmelidir. Çalışma esnasında kallusa zarar verilmemelidir. Canlı hücrelerden oluşup açıkta kalan kısım şallak veya lacbalsam kullanılarak kapatılmalıdır. Yaşayan hücrelerin dışında kalan kısımlara cıvabikloratın alkolde çözeltisinin sürülmesi çok etkili

olabilir. Bu işlem sırasında kimyasal maddenin insan derisiyle temas etmemesine dikkat edilmelidir. Ayrıca odunun hayatiyet göstermeyen kısımlarına karbolik asit, bakır sülfat, krozat veya xylamorbrown gibi eriyikler sürülebilir. En son olarak ta; dayanıklı, ani sıcaklık değişimlerinde dağılabilir ve ayrılabilir, güneş ve sıcaklık etkileriyle erimeyen, esnek ve su geçirmez niteliklerine sahip bir malzeme ile kovuk doldurulabilir . Çalışmanın her yıl tekrarlanması daha sağlıklı olabilir.

Çeçe Sultan Meşesi; *Quercus petraea* subsp. *iberica* türünde ülkemizde teşhisi yapılan ilk anıt meşedir ve bu ağacı daha da önemli kılmaktadır. Yüzyıllardır ayakta kalabilmiş bu ağaç, bir çok olaya tanıklık etmiş ve insanların acılarını paylaşmıştır. Bu nedenle korunup gelecek kuşaklara aktarılması yerel kültür açısından çok önemlidir. Aksi takdirde ikinci bir şans asla olmayacaktır.

KAYNAKLAR

- AKSOY, N. ANŞİN, R. 1998: Denizli Çivril Yöresinin Anıt Ağaçları. Kasnak Meşesi ve Türkiye Florası Sempozyumu, 21-23 Eylül 1998, s. 637-647, İstanbul.
- ASAN, Ü. 1987: Türkiye Ormanlarında Saptanabilen Anıt Nitelikli Ağaçların Dünyadaki Benzerleri ile Karşılaştırması. İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 37, Sayı 2, S. 46 -48, İstanbul.
- ASAN, Ü. 1992: Anıt Ağaçların Birey ve Toplum Psikolojisi Üzerindeki Etkileri. Yeşile Çerçeve Dergisi, Sayı 18, s. 18-19, İstanbul.
- ASAN, Ü. 1993: Mistik ve Folklorik Yönüyle Anıt Ağaçlarımız. Yeşile Çerçeve Dergisi, Sayı 23, s. 13-15, İstanbul.
- ASAN, Ü. 1998: Anıtsal Meşeler. Kasnak Meşesi ve Türkiye Florası Sempozyumu, 21-23 Mart 1998, s. 610-621, İstanbul.
- ASLANBOĞA, İ., BAYRAKTAR, A. ÖZKAN, B.: 1993: Ege Bölgesi'nin Tarihi ve Anıtsal Nitelikli Ağaçlarının Tespiti ve Envanteri.
- BOYDAK, M. 1988: Türkiye'de Sedir, Ardıç ve Kızılcamda Yeni Saptanan Anıt Orman ve Ağaçlar. İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 38, Sayı 2, s. 54-68, İstanbul.
- BOYDAK, M., ASAN, Ü. 1993: Ülkemizin Anıt Sedirleri ve Ormanları. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Bülteni, Sayı 81/360, s. 31-33, İstanbul.
- BOYDAK, M., ASAN, Ü. 1995: Anıt Ağaç ve Ormanlarımız. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Bülteni, Sayı 83/362, s. 47-52, İstanbul.
- DALGIÇ, G., YALTIRIK, F. 1999: Trakya'nın Anıtsal ve Korunması Gereken Ağaçları. Edirne valiliği il kültür müdürlüğü yayınları, Valilik yayın no: 11, Kültür müdürlüğü yayın no:8, 80 s. İstanbul.
- DİRİK, H. 1996: Kent Ağaçlarının Yönetimi. Kent Ağaçlandırmaları ve İstanbul'96 Sempozyumu, s. 29-40, İstanbul.

- GENÇ, M., GÜNER, S., T. 1999: Anıt Ağaçların Önemi ve Göller Bölgesindeki Anıt Ağaçlar. 317 s. Isparta.
- GÜL, A. U., GÜMÜŞ, C., YAVUZ, H. 1998: Doğu Karadeniz Bölgesinde Saptanan Bazı Anıt Ağaç ve Meşçereler. 13 s.
- GÜLERSOY, Ç. 1984: İstanbul'daki Anıtsal Ağaçlar. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, 160 s. İstanbul.
- İŞİK, K. 1983: Bitki Gen Kaynaklarımız Niçin Korunmalı ve Planlanmalıdır. Tabiat ve İnsan, Cilt 17, Sayı 4, s. 9-15, Ankara.
- KANTARCI, M.D. 1984: Türkiye'de En Yaşlı Sedir Ağacı - Ambar Katranı. İ. Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 34, Sayı 2, s. 49-58, İstanbul.
- KOCH, N., E. 1998: Forest, Quality of Life and Livelihoods. VII Dünya Ormanlık Kongresi Cilt 7, s. 25-32, Antalya.
- KUVAN, Y. 1992: Korunan Alanlarla Uyumlu Turizm Etkinliklerinin Temel Nitelikleri. İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 42, Sayı 1-2, İstanbul.
- MAKİNECİ, E. 1998: Bodrum Yarımadası Girel Köyü'nde Anıt Nitelikli Boz Pırnal (*Quercus aucheri* Joub and Spachl) Meşçeresi. Bodrum Yarımadası Çevre Soruları Sempozyumu, 15-19 Subat 1998, s. 739-743, Bodrum.
- STERNBERG, G. 2000: Big Old Historic Trees Weedpatch Gazette, p. 18-19.
- ŞENGÖNÜL, K., DİRİK, H., UZUN, A., KUVAN, Y., ERTAŞ, A., BEKİROĞLU, S. 1996: İstanbul Fatih İlçesi Anıt Ağaçları. İ. Ü. Orman Fakültesi Araştırma ve Uygulama Merkezi ORARUM Projesi No: 1990/002, 18 4 s. Basılmamıştır.
- TATLI, A., KÜÇÜKKARACA, B., AKAN, H., ÇELİK, H., COŞGUN, F. 2000: Kütahya'nın Anıt Ağaçları. Kütahya valiliği çevre koruma vakfı yayınları, 231 s. Kütahya.
- ÜRGENÇ, S. 1998: Genel Plantasyon Ve Ağaçlandırma Tekniği. İ. Ü. Orman Fakültesi Yayınları, Üniversite yayın No: 3997, Fakülte yayın No: 444,664 s. İstanbul.
- YALTIRIK, F., ASAN, Ü. UZUN, A. 1994 Marmara Bölgesi ve Özellikle İstanbul'daki Tarihi ve Anıtsal Ağaçların Envanteri. İ. Ü. Orman Fakültesi Araştırma ve Uygulama Merkezi ORARUM Projesi No: 1990/002, 73 s. Basılmamıştır.
- YALTIRIK, F. 1994: Tarihi ve Anıtsal Nitelikte Ağaç ve Ormanlarımız. Sandoz Dergisi, Sayı 4, s. 11-18, İstanbul.
- GREY, G. W., DENEKE, J. F. 1992: Urban Forestry. Krleger Publishing Company, 298 p., Florida.